

світову економіку: автореф. дис... доктора наук з держ. упр.: 25.00.02 / В. Л. Міненко — Харків, 2010. — 36 с.

16. Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.

17. Олуйко В. М. Кадрові процеси в державному управлінні України: стан і перспективи розвитку: автореф. дис... доктора наук з держ. упр.: 25.00.03 / В. М. Олуйко — К., 2006. — 36 с.

18. Полякова Л. П. Державне управління інформаційно-освітнім середовищем інноваційних університетських комплексів: автореф. дис... доктора наук з держ. упр.: 25.00.02 / Л. П. Полякова — Донецьк, 2010. — 38 с.

19. Поступна О. В. Механізми державного управління вищою освітою на регіональному рівні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / О. В. Поступна — Харків, 2009. — 20 с.

20. Стратегія державної кадрової політики на 2012–2020 роки / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14429.html>.

21. Тягушева О. Г. Розвиток механізмів державно-громадського управління регіональною системою освіти: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / О. Г. Тягушева — Запоріжжя, 2009. — 22 с.

22. Фурсін О. О. Механізми соціально-орієнтованого державного управління: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / О. О. Фурсін — Харків, 2012. — 20 с.

23. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика : монографія / В. В. Цветков; Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького - К.: ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2007. — 336 с.

24. Шевченко С. О. Розвиток державно-громадського управління якістю вищої освіти України в умовах входження до Болонського процесу: автореф. дис... доктора наук з держ. упр.: 25.00.02 / С. О. Шевченко — Запоріжжя, 2012 — 40 с.

25. Штанська О. В. Механізми реалізації державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / О. В. Штанська. — Харків, 2009. — 18 с.

26. Ярцева Т. О. Механізми державного управління розвитком освіти в Україні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Т. О. Ярцева — Донецьк, 2010. — 20 с.

інформації та комунікації в процесі державного управління, окреслено причинно-наслідкові зв'язки між стрімким розвитком комп'ютерних технологій, мережі Інтернет і зміною значення, характеру та функцій інформації й комунікації у державі.

Ключові слова: інформаційне суспільство, Інтернет, мережева інформація, мережева комунікація, інформаційно-комунікативні технології, інформаційно-комунікативне суспільство.

✦ Стрімкий розвиток техніки та технології спричинив кардинальні зміни у характері суспільних відносин та суспільного устрою. Пріоритет у соціальній інфраструктурі перемістився з матеріальних складників до її інформаційної складової, домінуючу позицію в якій займає наукова сфера та найбільшою цінністю виступають знання. Знання стали рушійною силою прогресу держави, країни та світового соціуму. Інформація, безперечно, є каталізатором зростання обсягів знань, а знання, у свою чергу, сприяють зростанню обсягів інформації, що є невід'ємним елементом розвитку будь-якого суспільства. Завдяки збагаченню та накопиченню нових знань ми маємо можливість спростерігати в сучасному суспільстві блискавичні темпи розвитку інформаційно-комунікативних технологій та перехід до мережевого суспільства. А саме суспільства, у якому панівними стають мережева інформація та комунікація. Саме тому впродовж останніх десятиліть відбувається активне осмислення цього процесу західними науковцями, які, намагаючись спрогнозувати шлях майбутнього розвитку людства, пропонують різні теоретичні концепції постіндустріального та інформаційного суспільства.

Дослідженню місця та ролі інформації у теоріях інформаційного суспільства присвячено низку наукових праць, зокрема, праці О. І. Горошко, Л. М. Городенка, Д. В. Іванова, М. М. Кузнецова, І. А. Мальковської, Г. Камаралі та ін. Однак, основна увага у них зосереджується на місці інформації у новому суспільстві, її значенні та інтерпретації, зародженні інформаційно-комунікативного суспільства. Лише в працях Л. М. Городенка та Д. В. Іванова зустрічаємо розгляд мережевої комунікації та інформації у структурі нового, мережевого суспільства. Проте, дослідження мережевої інформації та комунікації в контексті теорій постіндустріального та інформаційного суспільства як складової частини державного управління вивчені недостатньо. Зважаючи на це, метою даної статті є вивчення концептуальних підходів до розуміння мережевої інформації та комунікації у працях провідних теоретиків постіндустріального та інформаційного суспільства в контексті державного управління.

✦ Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати погляди провідних теоретиків постіндустріального та інформаційного суспільства; дослідити місце та значення мережевої інформації й комунікації у їх теоріях; окреслити причинно-наслідкові зв'язки між активним розвитком інформаційно-комунікативних технологій, зокрема, мережею Інтернет та зміною значення мережевої інформації й комунікації у суспільстві та, зокрема, державному управлінні; визначити спільні та відмінні особливості у трактуванні.

✦ Сьогодні існує велике різноманіття концепцій розвитку суспільства, які спираються в своїй основі на різні ключові складники побудови суспільного устрою.

Велика кількість вчених взяла за основу своїх теорій економічні складники, серед них: В. Іноземцев,

УДК 351:316.3:[004:316.77]

Марта Липчук

МЕРЕЖЕВА ІНФОРМАЦІЯ ТА КОМУНІКАЦІЯ У ТЕОРІЯХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто погляди провідних теоретиків постіндустріального та інформаційного суспільства, проаналізовано їх бачення і розуміння мережевої

© Липчук М.О., 2013.

Дж. Сорос, Д. Тапскотт, Е. Демінг, Дж. Гелбрейт, П. Дракер, Масуда та інші.

У ході розвитку нової цивілізації окремою науковою гілкою виділяються також теорії постмодерну. В основі цих теорій лежить надмірно ідеалізоване та прогностичне бачення майбутнього, відсутність розмежування між віртуальним світом й реальністю. Цей напрямок представляють Ж. Бодріяр, Ж. Деррид, У. Еко, Р. Курцвейл, П. Бурд'є та інші науковці.

Серед усього різноманіття теорій слід виділити також ті, які вбачають майбутній розвиток людства в електронному або мережевому суспільстві, в основі якого полягають електронні засоби масової інформації, комп'ютерні технології, Інтернет, а саме – мережеві комунікації та інформація. Адже саме у цих теоріях їх авторам вдалось із неймовірною точністю передбачити сучасні процеси у світі.

Розгляд концепцій мережевого суспільства розпочнемо з ідей Маршала Маклюена. Особливістю його поглядів є те, що він розглядає технології комунікації як фундаментальний фактор процесу формування тієї чи іншої соціально-економічної системи. Науковець досліджує історичні етапи становлення слова як ключового елемента процесу комунікації, показує еволюцію комунікації, побудованої на усному слові, до комунікації із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних засобів. М. Маклюен стверджує, що із винайденням писемності людина активно розвиває лише візуальний канал чуттєвого сприйняття, мінімізуючи усі інші – слуг, дотик, нюх, смак. Дослідник так говорить про це: «Грамотна людина і писемне суспільство розвивають у собі вражаючу здатність в усіх справах поводити себе неймовірно віддалено від тих почуттів та того емоційного залучення, яке неодмінно відчували б неграмотні люди та неписемне суспільство» [1].

Вартим уваги та надзвичайно цікавим є прогноз М. Маклюена щодо електронних засобів комунікації, які походять від телеграфу та телефону і виступають, в першу чергу, засобом «продовження» і одночасно «розширення» людських органів [1]. Вчений вважає, що нові електронні аудіовізуальні засоби зв'язку відкривають перед людиною нові можливості чуттєвого сприйняття інформації, які були властиві дописемному суспільству та сприяють залученню людини до глобального світового співтовариства. У «глобальному селі» М. Маклюена простежується ліквідація державних кордонів, знищення мовних бар'єрів і анулювання гігантської відстані між континентами. Саме такі процеси відбуваються у теперішньому суспільстві, що охоплене глобальною комп'ютерною мережею, яка миттєво сполучає будь-які точки планети.

Неважко зауважити, що даний тезис є цілком коректним лише по відношенню до найновішого, невідомого М. Маклюену засобу масової комунікації – мережі Інтернет. Оскільки лише на рівні комп'ютерних технологій і масового їх використання стає можливим моделювання різних фрагментів інтелекту людини, елементів її чуттєвої та психологічної будови. В таких умовах тезис М. Маклюена набуває характер неймовірно точного передбачення феномена, зародження якого не помітили багато його сучасників [2].

Аналізуючи ідеї М. Маклюена, можна сміливо зауважити, що центральне місце у його працях відводиться мережевим комунікаціям та інформації в процесі розвитку й становлення сучасної цивілізації. Електронні комунікації постають у дослідника як засіб розширення світогляду людини, меж спілкування та її здатності

сприймати і опрацьовувати інформацію. Увага зосереджується як на зростанні фізичних, так і технічних можливостей сприймання інформації у всіх сферах суспільного життя, особливо у сфері державного управління. Адже сьогодні спостерігаємо зміну структур державного управління, перехід до горизонтальних зв'язків у самих структурах та державних установ і соціуму.

Мануель Кастельс, трактуючи термін «інформаційне суспільство», наголошує на особливій формі суспільної організації, для якої створення інформації, її обробка та передача стають ключовими елементами виробництва і влади завдяки активному розвитку нових технологій у цей період. Вчений так пояснює свою думку: ядром такої нової комунікативної форми організації суспільства стає не просто інформація, а мережева логіка його базової структури, яка надає інформації, що поширюється, особливих якостей та функцій, що системно перетворюють усі головні сфери життєдіяльності людей – від економіки і політики до освіти та культури [3].

Оскільки, відповідно до поглядів М. Кастельса, інформація за своєю природою є ресурсом, який легше за інші проникає через усілякі перепони та межі, він розглядає інформаційну еру як епоху глобалізації. При цьому мережеві структури є одночасно і засобом, і результатом глобалізації суспільства. Саме у мережах М. Кастельс вбачає нову соціальну структуру суспільства та стверджує, що розповсюдження «мережевої» логіки значною мірою відбивається на ході та результаті процесів, що пов'язані з виробництвом, повсякденним життям, культурою і владою [4].

М. Кастельс вперше використовує термін «мережеве суспільство», говорячи про нове інформаційне суспільство, та стверджує, що для такого суспільства не існує відчуття часу, простору, воно глобальне та охоплює усі куточки земної кулі: «Нова комунікаційна система радикально трансформує простір і час, фундаментальні виміри людського життя. Місцевості втрачають своє культурне, історичне, географічне значення й реінтегруються у функціональні мережі [...] Час стирається у новій комунікаційній системі: минуле, теперішнє і майбутнє можна програмувати так, щоб вони взаємодіяли один з одним у тому ж самому повідомленні. Матеріальний фундамент нової культури є простір потоків і позачасовий час» [5].

Суттєвий вклад у розвиток доктрини постіндустріалізму вніс американський політолог Збігнев Бжезінський. Постіндустріальне суспільство, за твердженням науковця, стає технотронним суспільством, що формується під впливом комп'ютерної техніки та комунікацій. Технотронна революція накладає свій відбиток на характер образного сприйняття дійсності, руйнуються традиційні зв'язки в сім'ї і між поколіннями, суспільне життя фрагментується, незважаючи на тенденцію до глобальної інтеграції. Цей парадокс, на його думку, сприяє краху старих вірувань, які пов'язані з національними та ідеологічними спільнотами людей, і формує нове глобальне сприйняття світу.

В той час, як наша безпосередня реальність фрагментується, відмічає З. Бжезінський, глобальна реальність все сильніше і сильніше поглинає індивідуума. Очевидною причиною є комунікації. Зміни, що зумовлені комунікаціями і комп'ютерами, сприяють зв'язаності суспільства, оскільки його члени перебувають у безперервних і тісних аудіовізуальних контактах та постійній взаємодії [6].

Даніель Белл у своїх ранніх працях розглядає інформацію та знання як стратегічні ресурси та агенти тран-

сформатції постіндустріального суспільства. Згодом він трансформує власні ідеї розвитку світової спільноти й адаптує їх до реалій сьогодення, звертаючи особливу увагу на комп'ютеризацію соціуму, в якому телекомунікації та обробка інформації зливаються в єдину модель, що отримала назву «комп'юнікація». У ході того, як комп'ютери дедалі більше використовуються в комунікаційних мережах як системи-комутатори, а засоби електронної комунікації стають невід'ємними елементами в комп'ютерному опрацюванні даних, різниця між обробкою інформації та комунікацією зникає [7].

Д. Белл виділяє п'ять головних проблем, з якими стикаються галузі промисловості, пов'язані з комунікаціями:

- злиття телефонних і комп'ютерних систем, телекомунікації та опрацювання інформації в єдину модель;
- заміна паперу електронними засобами;
- розширення телевізійних служб через кабельні системи;
- реорганізація зберігання інформації та систем доступу до неї на базі комп'ютерів в інформаційну інтерактивну мережу;
- розширення системи освіти на базі комп'ютерного навчання, використання супутникового зв'язку для сільської місцевості;
- використання відеодисків як для розваги, так і для домашньої освіти [7].

Визначені Д. Беллом проблеми стають цілкомітою реальністю для сучасного суспільства, зокрема, найголовніша його ідея – стирання різниці між обробкою інформації та комунікацією, що спостерігаємо із поширенням мережі Інтернет. Він об'єднує інформаційні та комунікативні технології в єдине ціле і цим самим відтворює сучасні тенденції світового розвитку.

Погляди М. Кастельса, З. Бжезінського, Д. Белла надзвичайно актуальні не лише для окреслення загальносуспільних процесів, а й торкаються усіх його сфер поодинокі. Із активним розвитком інформаційно-комунікативних технологій визначені Д. Беллом проблеми зустрічаємо й у сфері державного управління, оскільки відбувається активна комп'ютеризація державних установ, уся інформація набуває електронного вигляду, комунікації стають опосередковані глобальною мережею Інтернет, змінюються та розширюються їх види і можливості тощо. Із впровадженням «електронного врядування» у структурі державного управління переносяться принципи «мережевого суспільства», про яке говорив М. Кастельс.

У Е. Тофлера історія розвитку цивілізації подається у вигляді хвиль: перша хвиля – аграрна (до XVIII ст.), друга – індустріальна (1950-х рр. XX ст.), третя – постіндустріальна (поч. з 1950-х років). Відповідно до його поглядів, саме третя хвиля розвитку цивілізації базується на електронних інформаційно-комунікативних засобах, що спричиняють зміни в усіх сферах людської життєдіяльності та зміну структури суспільства, яку Е. Тофлер назвав «електронним котеджем». Цивілізація, що виникає, веде нас за межі стандартизації, синхронізації та централізації. Нова цивілізація, на думку Е. Тофлера, відкидатиме бюрократію та зменшуватиме роль національної держави [8].

Вчений також наголошує, що панівною сферою у новій цивілізації стане інфосфера, яка об'єднає усі інші сфери суспільного життя та без якої вони просто не зможуть функціонувати. Інформація циркулює, поширюється із зростаючою швидкістю каналами, які до появи

комп'ютерної техніки були недоступними, та впливає на сприйняття реальності людиною.

Е. Тофлер акцентує увагу на явищі, яке він назвав «демасифікація мас-медіа». Зокрема, основну тенденцію розвитку засобів масової інформації він вбачає у підвищенні їх інтерактивності завдяки запровадженню нових мережевих комп'ютерних технологій. Він стверджує, що настає епоха не масових засобів інформації, а спрямованих на окремого індивіда, при цьому поряд з новою техносферою з'являється нова інфосфера, і це матиме вагомий наслідок у всіх сферах життя, включаючи нашу свідомість [8].

Тофлер описав перші експерименти з реалізації інтерактивних мереж на базі систем кабельного телебачення, які давали змогу не тільки дивитися програми, а й спілкуватися з різними службами [8]. Це японська система «Hi-Ovis», американські системи «Qube» та «Джерело».

Ніколас Луман в основу розвитку суспільства також поклав поняття комунікації, яка в його розумінні є соціальною операцією. В інтерпретації Н. Лумана комунікація і створюється людьми, і використовується ними, але при цьому не орієнтується на незмінні погляди про «правильність». На його думку, суспільство складається не з особистостей, а з комунікації між ними. Не людство, а система комунікації вибірково інтегрує фізичний та психологічний потенціал людей. Ця система володіє власною реальністю та власною автономією [9]. Суспільство диференційоване на підсистеми таким чином, що жодна з підсистем не може вийти із власного властивого лише їй коду, щоб проаналізувати інші підсистеми. Коди, відповідно до Н. Лумана, – це каталізатори історичних та самозмінних установок, і в цьому ракурсі вони є елементами створення суспільства. Зміна коду може призвести до нового стану речей, однак «внутрішня логіка коду», а не деспотична природа зазвичай встановлює інновації [9].

Багато науковців робили спроби класифікувати, систематизувати та структурувати процес розвитку та становлення цивілізації нового зразка – інформаційного суспільства. До числа таких дослідників можна уналежити А. Я. Ракітова та С. А. Дятлова, яким вдалось найточніше охарактеризувати цей процес, розділивши його на окремі етапи. Незважаючи на те, що ці вчені працювали незалежно один від одного, їхні класифікації перегукуються у багатьох пунктах. А. І. Ракітов, намагаючись структурувати процес становлення інформаційного суспільства, виділяє такі п'ять стадій його розвитку: розповсюдження мови; поява писемності; масове книгодрукування; інформаційна революція, яка полягає у застосуванні електричного зв'язку (телеграф, телефон, радіо і телебачення); відрізняється застосуванням комп'ютерів, використання баз даних, локальних і глобальних комп'ютерних мереж. На цій стадії інтегруються усі технологічні зміни, що супроводжують інформаційну революцію [9]. А. І. Ракітов підкреслює, що у недалекому майбутньому усе це спричинить значний вплив на всі цивілізаційні та культурні процеси в глобальному масштабі [10].

Класифікація С. А. Дятлова збігається зі схемою А. І. Ракітова і виступає її логічним продовженням, оскільки С. А. Дятлов доповнює її двома сучасними еволюційно-інформаційними етапами розвитку. Відповідно до його поглядів, існує шоста стадія – це розвиток телекомунікаційних мереж – та сьома стадія, що пов'язана з виникненням нематеріальних технологій передачі та відтворення інформації [11].

Об'єднавши ідеї цих двох дослідників, отримуємо повноцінну структуру розвитку інформаційного суспільства та місце мережевих структур у ньому. Оскільки розвиток держави та державного управління відбувався паралельно із розвитком людської цивілізації, під впливом усіх змін, що відбувались у ній, вважаємо, що подані класифікації у загальних рисах виступають також структурою розвитку державно-управлінських процесів.

Основні риси «Інформаційної цивілізації» окреслює також Р. Ф. Абдєєв, і центральне місце в ній відводиться інформації. Він наділяє інформацію особливою владою. Науковець розробив концепцію взаємодії «п'яти кілець» влади в інформаційній цивілізації і виділив дві нові структури влади – «владу інформації» та «владу інтелекту», що володіють контролюючими функціями. Відповідно до поглядів Р. Ф. Абдєєва, «влада інформації» означає свободу друку, гласності, наявність загальнодоступних банків даних і реалізується через системи супутникового телебачення, що забезпечують всесвітній цілодобовий потік новин. «Влада інтелекту», на його думку, реалізується жорстким відбором до керівних ланок усіх рівнів найпідготованіших та найкваліфікованіших спеціалістів у всіх сферах – законодавчій, виконавчій, судовій та інформаційній [12].

В сучасному суспільстві, основою якого виступають інформаційно-комунікативні технології, а саме глобальна мережа Інтернет, найвагоміше місце та найвища влада належить саме інформації. Тому надзвичайно доречним та актуальним у теперішній час стає термін Р. Ф. Абдєєва «влада інформації».

Варто також розглянути погляди вітчизняного науковця Г. Камаралі, яка досліджує питання становлення інформаційної мережевої цивілізації, в якій мережева комунікація є одним з головних каналів людського спілкування. Відповідно до її поглядів, комп'ютер слугує засобом для обробки будь-якої інформації, а Інтернет виступає комунікативним засобом передавання інформації. За таких обставин висуваються нові вимоги до людини, яка повинна швидко сприймати та обробляти великі обсяги інформації, володіти сучасними засобами роботи. Тобто вже недостатньо вміти самостійно засвоювати і накопичувати інформацію, а треба навчитися такої технології роботи з інформацією, коли готуються і приймаються рішення на основі колективного знання [13].

Аналіз та зіставлення концепцій теоретиків інформаційного суспільства дає нам можливість виділити окремі моменти, що є спільними для усіх них. По-перше, в усіх концепціях розглядається зростання важливості інформації та знання у структурі суспільства, вона розглядається як основний ресурс. По-друге, у зв'язку із розвитком та стрімким поширенням інформаційно-комунікативних засобів, зокрема комп'ютерів та глобальної мережевої структури Інтернет, змінюється характер та суть інформації. Від усного, друкованого слова інформація перетворюється в електронну, що не знає ні часових, ні просторових обмежень. Зростають її обсяги, вплив, доступність у суспільстві. Поряд із інформацією багато дослідників вбачають у комунікації, а саме мережевій комунікації, витоки нової цивілізації. Із зростанням можливостей та зміною способів обміну інформацією у суспільстві комунікація втрачає своє початкове значення, стає обширнішою та багатограннішою. Чим швидше розвиваються інформаційно-комунікативні технології, тим більше зливаються в єдине ціле інформація та комунікація, стирається межа між обробкою інформації та комунікацією. У сучасному суспільстві ці сфери ототожнюються, і провести між ними

межу практично неможливо. У інфраструктурі сучасного суспільства існує єдина інформаційна сфера, про яку часто говорили теоретики інформаційного суспільства. Як бачимо, ще до появи сучасних інформаційних технологій та засобів зв'язку багато вчених зосередили свою увагу на їх розвитку та зуміли передбачити важливість мережевої інформації та комунікації у теперішньому глобальному світі.

Однак, усі ці теорії окреслюють розвиток не лише суспільства загалом, а й, зокрема, торкаються сфери державного управління. Оскільки з активним поширенням інформаційно-комунікативних технологій, розвитком комп'ютерів, мережі Інтернет, поширенням мережевої інформації та комунікації можемо спостерігати кардинальні зміни й у цій сфері. Адже протягом років спостерігаємо активну комп'ютеризацію та інформатизацію державних структур, впровадження електронних засобів зв'язку, електронних баз даних, електронного врядування, електронного документообігу, цифрового підпису і т. д. Тобто спостерігаємо процеси, що опосередковані мережевою інформацією та комунікацією. Змінюється структура зв'язків у державно-управлінській діяльності та зростають види комунікацій, що стають дедалі частішими та різнобічними.

Сьогодні у XXI ст. спостерігаємо ще одну хвилю теорій розвитку суспільства, що базується на інформаційно-комунікативних технологіях – становлення та розвиток інформаційно-комунікативного суспільства (ІКС). Саме тому вважаємо, що для глибшого розуміння значення мережевої інформації та комунікації у сучасному державно-управлінському процесі необхідно дослідити погляди науковців у теоріях інформаційно-комунікативного суспільства.

Література.

1. Маклюен Г. М. Понимание медиа: внешние расширения человека / Пер. с англ. В. Николаева; Закл. ст. М. Вавилова. – М.: Жуковский: «КАНОН-пресс-Ц.», «Кучково поле», 2011. – 464 с.
2. Кузнецов М. М. Философия Маршала Маклюэна и коммуникативные стратегии Интернета / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.isn.ru/info/seminar-doc/Mclw.doc>.
3. Коритнікова Н. В. Інтернет-представництво як комунікативний ресурс державного управління: дис. канд. соц. наук: спец. 22. 00. 04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Н. В. Коритнікова. – Харків, 2008. – 193 с.
4. Кастельс М. Становление общества сетевых структур // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В. Л. Инноземцева. М.: Academia, 2004. – С. 494.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
6. Халипова Е. В. Право и информатика: коэволюция и интеграция / Е. В. Халипова. – М.: Диалог-МГУ, 2007. – 44 с.
7. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Д. Белл // Новая технократическая волна на Западе / [ред. П. Гуревич]. – М.: Прогресс, 2000. – С. 330–342.
8. Тоффлер Э. Третья волна. – М.: АСТ, 2010. – 329 с.
9. Посконина О. В. Общественно-политическая теория Н. Лумана: методологический аспект. – Ижевск, 2007.
10. Ракитов А. И. Информация, наука, технология в глобальных исторических изменениях. – М., 2007. – 104 с.

11. Ракитов А. И. Философия компьютерной революции. – М.: Политиздат, 2002. – 287 с

12. Дятлов С. А. Предмет и метод теории информационной экономики// Экономическая теория на пороге XXI века. – Том 2. – М., 2000. – С. 519.

13. Абдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации: Учебн. пособие. – М: ВЛАДОС, 2008. – 336 с.

14. Камаралі Г. Становлення та розвиток інформаційної цивілізації: автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.03 / Г. Камаралі. – Донецьк., 2007. – 19 с.

УДК 351:746.1

Геннадій Магась

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ПРИКОРДОННІЙ СФЕРІ

Стаття присвячена дослідженню теоретичних засад державного управління у прикордонній сфері. Автором проаналізовано теоретичні підходи науковців до поняття державного управління та виокремлено особливості цього процесу. На основі трансформації таких особливостей у діяльність органів Державної прикордонної служби України досліджено специфіку державного управління у прикордонній сфері та уточнено понятійно-категоріальний апарат в даній сфері.

Ключові слова: державне управління, прикордонна сфера, принципи управління, функції управління, система управління, механізм управління, об'єкт управління, суб'єкт управління, орган охорони державного кордону.

Постановка проблеми

✦ В умовах становлення і розвитку України як сучасної європейської держави особливої значущості набуває дослідження проблем ефективного управління кордонами як механізму державного управління. Подібні дослідження необхідні не тільки задля одержання теоретичних висновків, але й для формування практичних рекомендацій, необхідних для функціонування Державної прикордонної служби України (ДПСУ) як основного суб'єкту інтегрованого управління кордонами з огляду на її соціальну спрямованість. На сучасному етапі розвитку держави поряд із соціально-економічними змінами відбувається переоцінка цінностей, принципів та методів управління. Виникає необхідність в удосконаленні організаційно-розпорядчого механізму управління в усіх сферах, не виключенням є й прикордонна сфера.

Передусім це стосується адаптації її (сфери) організаційного, технологічного, економічного, фінансового, соціального блоків до сучасних умов функціонування на ґрунті нових підходів та методів управління. Трансформаційні процеси, що відбуваються в державі та в країнах ближнього закордоння, стосуються й прикордонної сфери, що виявляється в розвитку міжнародного співробітництва у справі охорони кордонів, боротьбі з

нелегальною міграцією, незаконним обігом зброї, наркотиків, ефективній протидії міжнародному тероризму й злочинності. Результативність правоохоронної діяльності на кордоні багато в чому залежить від ефективного управління. Як різновид державного управління воно має забезпечувати взаємодію підрозділів і служб органів Державної прикордонної служби України як єдиного цілого з метою виконання поставлених перед ними завдань у прикордонній сфері.

✦ У наукових публікаціях останніх років, присвячених державному управлінню, розглядалася проблематика економічних відносин, закономірностей та методів вирішення соціальних завдань. Разом з тим, питання державного управління в прикордонній сфері на сучасному етапі ще не отримали комплексного вивчення. Питаннями дослідження державного управління займалися вчені Г. Атаманчук, С. Дубенко, М. Литвин, А. Сіцінський, В. Мельниченко, В. Бакуменко, Д. Безносенко, С. Кравченко, Н. Нижник, Л. Штика, А. Чернявський, О. Андрійко, І. Бачило, В. Битяк, Л. Борець, М. Борець, І. Дробуш, С. Зайцев, Т. Кагановська, Г. Ляхович, В. Марченко, Т. Мацеликта ін.

Крім цього, сучасні процеси в системі охорони державного кордону набули нових рис та особливостей, тому видається актуальним дослідження теоретичних підходів щодо державного управління в прикордонній сфері з урахуванням основних принципів інтегрованого управління кордонами.

✦ Дослідити теоретичні засади державного управління в прикордонній сфері та уточнити понятійно-категоріальний апарат.

✦ Система управління персоналом у прикордонній сфері має на меті досягнення узгодженості дій усього персоналу. Система повинна працювати в одному напрямку та забезпечувати вирішення поставлених перед нею завдань. Для цього є необхідним чітке управління всередині. Практика свідчить, що управління без спеціальних управлінських знань іноді призводить в органах охорони державного кордону (ООДК) до суттєвих прорахунків в оперативно-службовій діяльності, завдає певної шкоди в справі забезпечення охорони державного кордону України та захисту її інтересів на державному кордоні (ДК).

У науковій літературі набула актуальності точка зору про неперервне розширення сфери державного управління та підвищення ступеня керованості всіх процесів, які відбуваються в суспільстві.

У різних джерелах можна виявити безліч визначень поняття «державне управління». Так, Г. Атаманчук визначає державне управління як практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, збереження або перетворення, який опирається на її владну силу [1]. Б. М. Лазарєвим визначення державного управління було сформульовано як організуюча, виконавчо-розпорядча діяльність органів держави, що здійснюється на основі і для виконання законів та полягає у повсякденному практичному виконанні функцій держави [3]. Ю. Тихоміров вважає, що управління державою, державними справами – цілеспрямований вплив держави та її інститутів на сфері державного життя для зміни їх відповідно до цілей державної політики [6]. А. Чернявський визначає державне управління як здійснення від імені держави управління, тобто виконавчої і розпорядчої діяльності у сферах та галузях економічного і соціального розвитку громадянського суспільства, охорони прав та свобод людини і громадянина, зміцнення демократичної та правової держави [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Мета

Вигляд основного матеріалу